

TOPANT DE CAP

«Caminar és donar una puntada de peu al capitalisme..., expressa un acte de rebuig simbòlic a l'ordre tecnològic del món.»

CAMINANT AMB David LE BRETON

L'antropòleg cultural David Le Breton (1953), professor a la Universitat d'Estrasburg, és una figura poc coneguda entre nosaltres, tot i ser autor de diverses obres sobre el risc i sobre els usos del cos –incloent-hi un dels pocs estudis seriosos que es poden llegir sobre el pírcing. Entre una desena de llibres, només hi ha traduïda en llengua fàcil la seva *Antropología del dolor* (Seix Barral, 1999), ben coneguda en l'àmbit de la bioètica i de la infermeria. Pel que fa al pensament ecològic, ha publicat un text central: *Eloge de la marche* (Éditions Métailié, París, 2000) que reflexiona sobre una qüestió poc estudiada en l'ambientalisme: la forma de reapropiar la relació entre el cos i l'entorn a través de l'acte de caminar. Donar un sentit polític i alternatiu al simple acte de caminar és tant com reivindicar la dimensió biològica i natural del món.

RAMON ALCOBERRO → FILÒSOF

De bones a primeres podria semblar que el simple fet de caminar per tan obvi i immediat, per purament habitual, resulta insignificant, de manera que dedicar-hi quasi dues-centes planes a estudiar-lo des del punt de vista polític i moral sembla gairebé una excèntricitat. Però una de les primeres coses que ha d'aprendre qualsevol ambientalista és que en la natura no hi ha res insignificant –i molt menys les coses petites i vulgars, que extreuen la seva força de l'aparent feblesa. En un món en què tot ha de ser «normalitzat», i en què el cos i el greix són quasi obscens (però, en canvi, no és obscena la guerra a l'Iraq!), paga la pena aturar-se a reflexionar sobre la significació del fet de tenir cames i peus per comptes de pròtesis o rodes. La gratuïtat del caminar ens recorda que som, encara, éssers naturals, amb un ritme propi: el de les nostres cames. I és que, com deia Joan Brossa: el pedestal són les sa-

bates, malgrat que des dels criteris d'eficàcia «gastar sabates» sigui considerat una cosa de pobres i de penjats, que encara no han entès el plaer de la velocitat.

Ara com ara, en el model de vida dominant, caminar –com anar amb bicicleta, per cert– s'està tornant un acte subversiu i fins i tot perillós físicament, si atenem la xifra de víctimes que provoca cada any la violència automobilística: la primera causa de mort violenta al món, per cert. D'aquí la gran importància del llibre de Le Breton, que ens ajuda a recordar que existeix una dimensió humana, una escala natural i no maquinista del temps i del paisatge. Reivindicar la marxa a peu i fer camí és un acte senzill («Els petits actes són poderosos», deia el Capità Enciam!) que posa en qüestió el domini de la tecnologia i els seus valors. Quan el domini del món es torna tecnològic, és urgent reapropiar-nos el cos.

Posar-se a fer camí és tant com optar per un acte gratuït –un acte perfectament estrany en un món on tot té un preu. Qui

trisca corriol amunt aposta per «badar» en un entorn que només accepta allò que és útil; i qui segueix el ritme de les seves cames es reapropia el cos en un temps en què la carn tendeix a ser substituïda per pròtesis tecnològiques. Caminar significa implícitament dir no als elements centrals que configuren una mentalitat depredadora. Caminar és, arriba a dir Le Breton, donar una puntada de peu al capitalisme i, en tot cas, expressa un acte de rebuig simbòlic a l'ordre tecnològic del món que, senzillament, ni [ens] interessa ni convé perquè la velocitat ens mata, caçant ciclistes i viants i contaminant el nostre medi natural.

Tal com ens explica Le Breton sembla que el simple fet de «tenir cames» sigui considerat sospitos: són tan poc eficaces les cames, quan es comparen amb les rodes d'un cotxe d'últim model! Per poc que us hi fixeu, descobrireu, a més, un fet que, de pura obvietat, sembla fins i tot sospitos: el poder té ulls, però no té cames. O, si en té, les amaga. En les fotografies oficials i

els quadres antics, els personatges poderosos us miren fit a fit i es representen convencionalment de mig cos en amunt, sempre amb un fons de despatxos o d'exercits –que evoquen artífici i no natura. Qui té poder ha de semblar enfeinat i mai no fa la impressió de passejar despreocupadament, sinó que us repta amb un posat sorrut o falsament amable i marxa a cavall, quan es tracta de governants del passat històric O apareix pujant o baixant del cotxe o de l'avió, en el cas dels moderns. És massa biològic i natural el fet de caminar –i el poder, ja se sap, posa èmfasi en el domini del simbòlic. Quan un ministre va amb bicicleta tothom assumeix que fa un acte electoral. Cap perill que hi torni a pujar –o que visiti cap parada del mercat– fins a les properes eleccions.

Quan es concep el pensament ecològic com una alternativa global que vol inspirar un estil de vida, reivindicar el plaer senzill i immediat de vagarejar, sigui per les muntanyes o per la ciutat, hauria de ser considerat com una expressió més del rebuig a la condició industrial que simbolitza arreu la dictadura del cotxe. No pot sorprendre, doncs, que una munió de filòsofs de tots els temps hagi reflexionat sobre un fet tan aparentment insignificant com caminar, però d'unes conseqüències impensades per radicals. Ja els filòsofs grecs afirmaren que caminar era el millor exercici per fer possible la reflexió: Aristòtil era peripatètic, els cíncics eren filòsofs itinerants i en la modernitat Rousseau, Kierkegaard, Nietzsche, Thoreau, Jünger, Heidegger o W. Benjamin han fet interessants anàlisis sobre la significació trencadora de la marxa a peu, sigui en la natura o en la ciutat. I Nietzsche, per exemple, va deixar escrit que el seu Zarathustra fou concebut «en camí, en llargues caminades». No es tracta, tan sols, del tòpic que veu la vida com un camí, sinó de la praxi material del caminar com alternativa al fet de ser conduït en ramat per les autopistes o per les grans vies urbanes.

Le Breton considera que en els nostres dies, sota la pressió d'un sistema tècnic que creu tenir respostes estandarditzades per a tot, caminar és «un mode de coneixement (...), un mètode d'immersió en el món, un mitjà de penetrar-se de la natura travessada, de posar-se en contacte amb un univers inaccessible als modes de coneixement i de percepció en la vida quotidiana» (pp. 33-34). I això perquè, senzillament, qui camina veu les coses des d'una altra perspectiva i a un altre ritme, que és el seu propi i no el que imposa la indústria. Hi ha un món construït per a l'automòbil: el dels centres comercials, el dels bars de carretera, etc. Però la muntanya i el mar, que no mesuren les distàncies en quilòmetres sinó en hores de camí o de navegació tenen un altre ordre que no és el de l'artífici. Qui camina ens recorda, potser sense ser-ne gaire conscient, que no ha de ser la màquina sinó les nostres pròpies cames les que marquin el ritme del temps. I aquest gest de caminar seguint el propi pas per comptes de posar-se disciplinadament en la filera militaritzada d'automòbils-formigueta és, en si mateix, el símptoma d'una sensibilitat alternativa: el «grau zero» de l'afirmació segons la qual un altre món és possible.

FOTO → XAVIER BORRÀS